

На борту «Олімпіка»

Це відбувалося 14 квітня 1912 року, в сумний день для історії мореплавства, але, звичайно, чоловік у каюті-люкс номер 63—65 на навісній палубі С, ще про це не знав. Проте він точно знав, що в нього розболілася нога, ще гірше, ніж він очікував. Цей чоловік мав 65 років, був великий і розповнілий. Волосся посивіло, вуса майже побіліли, але очі були все одно сині-сині, і від близькості моря їхня синява стала ще яскравішою. Через хвору ногу він був змушений відкласти плавання, і тепер вона ще й не давала йому вийти з розкішної каюти, у той час як решта пасажирів першого класу, у тому числі його дружина, робили все, що забажають, а саме досліджували більш екзотичні куточки судна. Чоловікові був до душі гігантський масштаб судна, так само як подобалися пультманівські вагони й величезні каміни, тільки-от нога робила цю втіху значно помірнішою. Він визнавав, що ця системна недуга розвинулася в нього внаслідок необмеженої вірності вишуканим винам, стравам і сигарам. Біль шодня нагадував чоловікові, що його земний час добігає кінця. Допіру перед відплиттям він сказав своєму другові:

— Збільшення людського віку мене не цікавить, коли людина вже зробила свою справу, і зробила її вдало.

Чоловіка цього звали Деніел Хадсон Бьорнем, і на сьогодні це ім'я знає весь світ. То був архітектор, який зробив свою справу вдало в Чикаго, Нью-Йорку, Вашингтоні, Сан-Франциско, Манілі та багатьох інших містах. Із дружиною Маргарет, а також їхньою дочкою та її чоловіком він вирушив у великий круїз, котрий мав тривати до самого кінця літа. Бьорнем обрав саме це судно — трансатлантичний лайнер «Олімпік» компанії «White Star Line», — бо воно було нове, розкішне й велике. На той момент, коли він замовляв квитки на «Олімпік», цей корабель був найбільшим із тих, які здійснювали регулярні рейси, проте лише за три дні до початку його першого плавання рекорд розміру побилло інше судно — трохи більший близнюк «Олімпіка». На тому близнюку, було відомо Бьорнему, плив один із його найближчих друзів — художник Френсіс Міллет — тим самим океаном, тільки в протилежний бік.

Коли останні промені дня зазирали в каюту Бьорнемів, вони з дружиною Маргарет подалися у їдальню першого класу, розташовану палубою нижче. Щоб не мучити ногу на грандіозних сходах, подружжя скористалося ліфтом, але Деніел зробив це без особливого бажання: у нього викликали захват вигадливо викувані залізні балюстради та величезний купол зі скла й металу, який заповнює внутрішню частину судна природним світлом. Хвора нога дедалі більше обмежувала його здатність пересуватися. Лише за тиждень до цього він постав перед принизливою необхідністю їхати на інвалідному візку через Вашингтонський головний вокзал, який сам же і спроектував.

Бьорнеми повечеряли за своїм столиком у їдальні першого класу, потім повернулися до каюти, і тут без жодної особливої причини Бьорнем знову подумав про Френка

Міллета. Дослухавшись до цієї раптової думки, він вирішив передати Міллетові вітання через море потужним радіоапаратом Марконі¹, що стояв на борту «Олімпіка». Бьорнем викликав стюарда. Чоловік середнього віку в бездоганній білосніжній сорочці з накрохмаленим комірцем поніс його послання на три палуби вгору до радіорубки поряд із місцем для прогулянок команди. За кілька хвилин він повернувся, усе ще тримаючи лист у руках, і сказав Бьорнему, що радист відмовився прийняти це послання.

Бьорнем, дратівливий через біль у нозі, знову відправив стюарда нагору вимагати пояснень від радиста.

Бьорнем дуже часто думав про Міллета і про ту подію, яка звела їх, — всесвітній ярмарок у Чикаго в 1893 році. Міллет був одним із найближчих соратників Бьорнема в довгій, непростій справі будівництва ярмарку — і гіркій, і солодкій водночас.

Офіційно ярмарок називався Всесвітньою «Колумбівською» виставкою. Офіційним приводом для нього стала чотирьохста річниця відкриття Колумбом Америки, але волею Бьорнема — головного будівничого експозиції, вона перетворилася на чарівне Біле місто, що прославилося на весь світ.

Виставка тривала півроку, але за цей час контролери на вході нарахували 27,5 млн відвідувань, при тому що населення Сполучених Штатів на той час становило 65 мільйонів осіб. Рекордом виставки було понад

---

¹ Гульєльмо Марконі (1874—1937) — італійський учений і винахідник, «батько радіо», Нобелівський лауреат у галузі фізики (1909) за роботи з бездротової телеграфії.

700 000 відвідувачів за один день. Проте сам факт того, що виставка відбулася, був майже дивом. Будуючи її, Бьорнем зіткнувся з незліченними перешкодами, кожна з яких могла б — та й *мала б* — зарубати весь задум задовго до дня відкриття. Разом зі своїми архітекторами Деніел вичаклував ціле місто мрії, велич і краса якого перевершила найсміливіші ідеї кожного з них зокрема. Відвідувачі виряджалися в найкраще й робили найурочистіші обличчя — неначе заходили до великого собору. Дехто не стримував сліз, зворушений такою красою. Вони куштували нову закуску з кукурудзи «Cracker Jack»¹ і новий продукт до сніданку «Shredded Wheat»². На територію ярмарку привезли цілі села з Єгипту, Алжиру, Дагомеї та інших далеких країв разом із мешканцями. Тільки на Кар'єрській вулиці було зайнято двісті єгиптян і стояло двадцять п'ять відповідних будівель, серед них і театр на півтори тисячі місць, котрий показав Америці нове, скандальне видовище.

Усе на тому ярмарку було екзотичне, ба навіть не-осяжне.

Ярмарок був розташований на площі понад 2,5 квадратних кілометрів і містив понад 200 будівель. Один виставковий зал мав такі розміри, що в ньому могли б розміститися Капітолій США, піраміда Хеопса, Вінчестерський собор, Медісон-сквер-гарден³ і лондонський собор Святого Павла одночасно. Один з об'єктів, який спочатку відмовлялися будувати з огляду на «монструозність», став емблемою ярмарку, настільки великою і при-

¹ Поп-корн у карамелі.

² Сухий сніданок із подрібненого суцільного зерна пшениці з висівками.

³ Концертно-спортивний комплекс у Нью-Йорку.